

FELSEFE AKADEMİSİ

İSLAM FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE PROBLEMLERİ ÜZERİNE ÖZEL İNCELEME

İslam Felsefesinin Temel Özellikleri ve Kaynakları

İslam felsefesi, tarihsel süreç içerisinde hem ilahi vahyi hem de rasyonel düşüncüyü harmanlayan özgün bir yapı sergilemiştir. Düşünce sisteminin temelini oluşturan ana unsurlar şunlardır:

- Ana Kaynaklar:** En temel kaynak Kur'an-ı Kerim ve Hadislerdir. Düşünürler ilhamını ve felsefi problemlerini buradan alır.
- Yunan Mirası:** İlk Çağ Yunan felsefesi (özellikle Platon ve Aristoteles) felsefi problemleri çözmek için kavramsal bir araç ve yöntem olarak kullanılmıştır.
- Doğu ve Batı'nın Sentezi:** Sadece Yunan'dan beslenen Hristiyan felsefesinden farklı olarak; Hindistan, İran, Mısır ve Mezopotamya gibi kadim Doğu bilgeliğiyle de harmanlanmıştır.
- Altın Köprü:** İlk Çağ felsefesi ile Avrupa'daki Rönesans (ve Skolastik dönemin sonu) arasında devasa bir köprü kurmuştur. Batı, unuttuğu Yunan felsefesini İslam filozoflarının çevirileri sayesinde yeniden keşfetmiştir.

Üç Ana Akım

İslam düşünce dünyası farklı metodolojilere sahip üç ana kol üzerinden gelişmiştir:

- Tabiiyyât:** Doğa bilimleri ile felsefeyi birleştirir.
- Meşşâilik:** Aristoteles mantığı ile İslam'ı bağdaştırır.
- İşrakilik:** İslam, Yunan ve Doğu felsefelerini sezgisel bir nurla (ışıkla) bir araya getirir.

İslam Felsefesinin 4 Büyük Problemi

1. Tanrı'nın Varlığının Kanıtlanması

"Yaratıcıyı akılla veya kalple nasıl buluruz?" sorusu etrafında şekillenen bu problemde dört farklı yaklaşım öne çıkar:

el-Kindî (Hudûs Delili)

Evren "hadis"tir, yani sonradan oluşturulmuştur, ezeli (kadim) değildir. Sonradan olan her şeyin bir başlatıcısı olmalıdır, o da Allah'tır.

Fârâbî (Üçlü Kanıt)

Evrendeki neden-sonuç zincirini başlatan "ilk Sebep", evrendeki hareketi başlatan "ilk Hareket Ettirici" ve var olmak için başkasına muhtaç olmayan "Zorunlu Varlık" (Vâcib'ül Vücûd).

Gazâlî (Sezgisel Nur)

Salt akıl yetmez! Tanrı'nın varlığı ancak kalbe inen bir nurla, yani sezgiyle bilinebilir. Ayrıca "Ben varım, öyleyse beni yaratan da vardır" diyerek insanın kendi varlığından yola çıkar.

İbn Rüşd (İnayet ve İhtira)

İki delil sunar: İnayet (Evrendeki her şeyin insana kusursuzca uygun/hizmetkâr olması tesadüf olamaz) ve İhtira (Yaratılmış her eserin bir sanatkarı vardır).

2. İrade Özgürlüğü Problemi

"Kader karşısında insan özgür müdür?" sorusuna verilen zıt cevaplar:

- Cebriyye:** İnsanın hiçbir iradesi yoktur, her şey mutlak ilahi iradenin (kaderin) elindedir. İnsan rüzgardaki yaprak gibidir.
- Mu'tezile:** Allah insana irade vermiştir; insan kendi eylemlerinin yaratıcısıdır ve seçimlerinde tamamen özgürdür (ve bu yüzden sorumludur).

3. Toplumsal Hayat (Devlet) Problemi

"İdeal toplum nasıl olmalıdır?" sorusu sosyolojik ve politik açıdan incelenmiştir:

Fârâbî (Erdemli Şehir / el-Medînetü'l Fâzıla)

İnsanlar yardımlaşmak için topluluklar kurar. En mükemmel devlet; adaletin uygulandığı, ahlaki erdemlerin yaşandığı ve başkanı "bilge" olan Erdemli Şehir'dir.

İbn Haldun (Mukaddime)

Toplumları bir organizmaya benzetir (Doğar, büyür, ölürler). Toplumu ayakta tutan üç temel direk vardır: Asabiyet (Grup dayanışması), Coğrafya (Fiziki çevre kaderdir) ve Nübüvvet (İlahi düzen/peygamberlik).

4. Bilgi Problemi

"Kesin bilgiye nasıl ulaşırız?" sorusuna akılcı ve sezgici yaklaşımlar:

İbn Sînâ (Akılcı Yaklaşım)

Bilgi önce duyu ve deneyle (pratik akıl) başlar, sonra zihin bu verilerden genel kavramları soyutlayarak (teorik akıl) hakikate ulaşır.

Gazâlî (Sezgici Yaklaşım)

Aklın ve duyuların insana verdiği bilgi kesin değildir, insanı yanıltabilir. Gerçek hakikate ve kesin bilgiye ancak içsel bir aydınlanmayla, yani kalp gözüyle (sezgiyle) ulaşılabilir.

*Bu belge İlker ÜNSAL tarafından hazırlanan ders notlarından gazete formatına dönüştürülmüştür.
Tüm hakları saklıdır © 2024*